

**ROZHODOVANIE O VÝKONE ZVÝŠKU TRESTU ZÁKAZU ČINNOSTI A VZNIK ZÁKONNEJ
FIKcie O VYKONANÍ TOHTO TRESTU**

Ústavnokonformnému výkladu zákona, teda bez možnosti porušenia práv podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (primárne základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy), zodpovedá záver, že procesnou premisou generujúcou fikciu vykonania zvyšku trestu zákazu činnosti podľa § 70 ods. 3 Trestného zákona, ktorá znie „ak súd bez viny odsúdeného nenariadil do roka od uplynutia skúšobnej doby, že odsúdený zvyšok trestu vykoná“, sa má na mysli absencia včasného pozitívneho rozhodnutia o výkone zvyšku trestu zákazu činnosti podľa § 70 ods. 1 Trestného zákona, teda rozhodnutia v neprospech odsúdeného.

Účinky fikcie nenastanú, ak rozhodnutie o vykonaní zvyšku trestu zákazu činnosti bolo v zákonnej lehote vyhlásené, aj keď do jej uplynutia nenadobudlo právoplatnosť, avšak len pri splnení podmienky, že v prípade podania sťažnosti proti dotknutému uzneseniu bolo rozhodnutie nadriadeného súdu o nej obsahovo zhodné (v neprospech odsúdeného). *(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PLz. ÚS 1/2025 z 12. februára 2025)*

Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne zloženom z predsedu Ivana Fiačana a sudcov Jany Baricovej, Ladislava Duditša, Libora Duľu, Miroslava Duriša, Rastislava Kaššáka, Miloša Maďara, Petra Molnára, Petra Straku, Ľuboša Szigetiho, Roberta Šorla (sudca spravodajca) a Martina Vernarského podľa § 13 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov **o zjednotení právnych názorov** IV. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky v uznesení č. k. IV. ÚS 181/2020-13 z 13. mája 2020 a odlišného právneho názoru III. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky v konaní sp. zn. III. ÚS 270/2024 takto

r o z h o d o l :

Ústavnokonformnému výkladu zákona, teda bez možnosti porušenia práv podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (primárne základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy) zodpovedá záver, že procesnou premisou generujúcou fikciu vykonania zvyšku trestu zákazu činnosti podľa § 70 ods. 3 Trestného zákona, ktorá znie „ak súd bez viny odsúdeného nenariadil do roka od uplynutia skúšobnej doby, že odsúdený zvyšok trestu vykoná“, sa má na mysli absencia včasného pozitívneho rozhodnutia o výkone zvyšku trestu zákazu činnosti podľa § 70 ods. 1 Trestného zákona, teda rozhodnutia v neprospech odsúdeného.

Účinky fikcie nenastanú, ak rozhodnutie o vykonaní zvyšku trestu zákazu činnosti bolo v zákonnej lehote vyhlásené, aj keď do jej uplynutia nenadobudlo právoplatnosť, avšak len pri splnení podmienky, že v prípade podania sťažnosti proti dotknutému uzneseniu bolo rozhodnutie nadriadeného súdu o nej obsahovo zhodné (v neprospech odsúdeného).

O d ô v o d n e n i e :

I. Odlišné právne názory

I.1. Právny názor vyjadrený v uznesení č. k. IV. ÚS 181/2020-13 z 13. mája 2020:

1. Podľa právneho názoru uznesenia ústavného súdu č. k. IV. ÚS 181/2020-13 z 13. mája 2020 je podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) zjavne neopodstatnená ústavná sťažnosť odsúdeného pre porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) tým, že uznesením bolo podmienené upustenie od výkonu zvyšku trestu zákazu činnosti so skúšobnou dobou, ktorá uplynula 31. júla 2018, a následne súd prvého stupňa uznesením z apríla 2019 podľa § 70 ods. 1 Trestného zákona nariadil vykonať zvyšok tohto trestu, pričom na sťažnosť odsúdeného súd druhého stupňa uznesením zo 6. augusta 2019, teda nie do roka od uplynutia skúšobnej doby, uznesenie súdu prvého stupňa zrušil a podľa § 70 ods. 1 Trestného zákona nariadil, že odsúdený zvyšok trestu zákazu činnosti (o jeden deň kratšieho ako podľa uznesenia súdu prvého stupňa) vykoná.

2. Ústavný súd k tomuto právnomu názoru dospel na základe argumentu, podľa ktorého pri posúdení základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy treba vychádzať zo skorších rozhodnutí (I. ÚS 121/2016, I. ÚS 522/2017, I. ÚS 150/2019), podľa ktorých pre ústavnú udržateľnosť postačuje, aby o neosvedčení sa odsúdeného v skúšobnej dobe podmieneného odkladu výkonu trestu alebo jeho zvyšku rozhodol súd prvého stupňa do roka od uplynutia skúšobnej doby. Nevyžaduje sa, aby o tom bolo v tejto dobe rozhodnuté aj nadriadeným súdom, ktorý rozhoduje o sťažnosti.

I.2. Právny názor, ku ktorému dospel III. senát v konaní sp. zn. III. ÚS 270/2024:

3. Ústavnou sťažnosťou v konaní sp. zn. III. ÚS 270/2024 sťažovateľ namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy uznesením o jeho sťažnosti proti uzneseniu okresného súdu o neosvedčení sa v skúšobnej dobe podmieneného upustenia od zvyšku trestu zákazu činnosti. Sťažovateľovi bol uložený trest zákazu činnosti viesť motorové vozidlá na tri roky. Uznesením okresného súdu z januára 2020 bolo od výkonu zvyšku tohto trestu podmienené upustenie a sťažovateľovi bola uložená skúšobná doba troch rokov, ktorá uplynula 18. januára 2023. Počas jej plynutia sa sťažovateľ dopustil priestupkov. Okresný súd preto uznesením z júna 2023 podľa § 70 ods. 1 Trestného zákona sťažovateľovi nariadil vykonať zvyšok tohto trestu. Proti tomu podal sťažovateľ sťažnosť, ktorú ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením z 1. februára 2024, teda po roku od uplynutia skúšobnej doby, krajský súd zamietol.

4. III. senát ústavného súdu v konaní sp. zn. III. ÚS 270/2024 dospel k záveru, že uznesenie nadriadeného súdu o sťažnosti proti uzneseniu súdu prvého stupňa, ktorý rozhodol podľa § 70 ods. 1 Trestného zákona, porušuje základné právo odsúdeného na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ak k tomuto rozhodnutiu došlo bez viny odsúdeného po viac ako roku od uplynutia skúšobnej doby podmieneného upustenia od výkonu zvyšku trestu zákazu činnosti a zároveň má toto rozhodnutie za následok, že odsúdený zvyšok trestu zákazu činnosti

vykoná. Ak o sťažnosti proti uzneseniu súdu prvého stupňa podľa § 70 ods. 1 Trestného zákona nadriadený súd bez viny odsúdeného nerozhodol do roka od uplynutia skúšobnej doby, má sa podľa § 70 ods. 2 a 3 Trestného zákona za to, že trest zákazu činnosti bol vykonaný dňom, keď rozhodnutie o upustení od vykonania zvyšku trestu zákazu činnosti nadobudlo právoplatnosť.

II. Zjednotenie odlišných právnych názorov

5. Pre riešenie problematiky je podstatné ustanovenie § 70 Trestného zákona a kontextuálne aj ustanovenia § 437 ods. 4, resp. § 415 až § 417 Trestného poriadku, v rámci výkladovej komparácie aj ďalšie ustanovenia Trestného zákona riešiace rovnorodé otázky.

6. *Výkon trestu zákazu činnosti sa nenariaďuje iným aktom než rozhodnutím o jeho uložení a formulácia „súd... nenariadi... že odsúdený zvyšok trestu vykoná“ v § 70 ods. 3 Trestného zákona je negatívnym vyjadrením synonyma formulácie podľa odseku 1 označeného ustanovenia týkajúcej sa odsúdeného a ustanovujúcej, že „súd... rozhodne,... že zvyšok trestu vykoná“.* Iná obsahová súvzťažnosť (znamenajúca prekročenie rozsahu rozhodovania podľa § 70 ods. 1 Trestného zákona na účel aplikácie odseku 3 označeného ustanovenia) odporuje charakteru predmetnej hmotnoprávnej úpravy, a to pri jej samostatnom výklade aj v kontexte obdobných úprav, ako bude objasnené v ďalšom obsahu tohto odôvodnenia. *Pre výkon zvyšku trestu zákazu činnosti teda postačuje včasné (bez prekročenia lehoty podľa § 70 ods. 3 Trestného zákona) vyhlásenie tomu obsahovo zodpovedajúceho rozhodnutia súdu prvého stupňa, ktorým je v procesnej rovine súd vecne a miestne príslušný podľa § 437 ods. 4 poslednej vety Trestného poriadku. To platí bez potreby nadobudnutia aj právoplatnosti rozhodnutia o výkone zvyšku trestu zákazu činnosti v jednoročnej lehote podľa § 70 ods. 3 Trestného zákona, ak však na základe podanej sťažnosti nedôjde k zrušeniu takého rozhodnutia nadriadeným súdom s konzekvenciou zmeny v neprospech odsúdeného.*

7. Rozhodnutie (až) nadriadeného súdu v neprospech odsúdeného prichádza na účel výkonu zvyšku trestu zákazu činnosti do úvahy ako nevyhnutné, resp. relevantné ako prvé v poradí, ak súd prvého stupňa rozhodol v prospech odsúdeného, teda že odsúdený sa v skúšobnej dobe osvedčil (§ 70 ods. 1 Trestného zákona), avšak na základe sťažnosti prokurátora nadriadený súd podľa § 194 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku rozhodnutie súdu prvého stupňa zmení v neprospech odsúdeného (zruší sťažnosťou napadnuté rozhodnutie a rozhodne vo veci sám). Také, teda obsahovo opačné rozhodnutie nadriadeného súdu, ktoré je spojené so zmenou v neprospech odsúdeného, je však už limitované lehotou podľa § 70 ods. 3 Trestného zákona [pričom je právoplatné a vykonateľné už jeho vyhlásením podľa § 189 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku]. Pri prekročení lehoty podľa § 70 ods. 3 Trestného zákona totiž nastane fikcia podľa označeného ustanovenia, ktorá je napojená na nerozhodnutie v neprospech odsúdeného včas, teda v jednoročnej lehote od uplynutia skúšobnej doby. Pre úplnosť možno dodať, že ak by došlo k zrušeniu rozhodnutia o osvedčení sa odsúdeného v spojení s postupom podľa § 194 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku, celý cyklus rozhodovania by sa mal zopakovať, čomu však zabráni práve fikcia podľa § 70 ods. 3 Trestného zákona, ak jednoročná lehota márne uplynie.

8. *Rozhodnutie podľa § 70 ods. 1 v súvzťažnosti s § 70 ods. 3 Trestného zákona je v súlade s jednotnou koncepciou úpravy Trestného zákona týkajúcou sa hmotnoprávnych podkladov*

rozhodovania o splnení zo strany odsúdeného zákonných a súdom určených náležitostí v skúšobnej dobe podmieneného odkladu výkonu trestu odňatia slobody (§ 50 ods. 3), podmieneného odkladu výkonu trestu odňatia slobody s probačným dohľadom (§ 52 ods. 1), podmieneného prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody (§ 68 ods. 2), podmieneného upustenia od výkonu zvyšku trestu domáceho väzenia (§ 68b ods. 1), podmieneného upustenia od výkonu zvyšku trestu zákazu činnosti (§ 70 ods. 1), podmieneného upustenia od výkonu zvyšku trestu zákazu pobytu (§ 72 ods. 1) a podmieneného upustenia od výkonu zvyšku trestu zákazu účasti na verejných podujatiach (§ 72b ods. 1). Podľa označených ustanovení vždy ide o alternatívne vymedzené, teda v prospech alebo v neprospech odsúdeného orientované rozhodnutie súdu prvého stupňa, a to bez ohľadu na možnosť podania sťažnosti (s odkladným účinkom) proti takému rozhodnutiu, ktorá vyplýva, v nadväznosti na úpravu Trestného zákona, z Trestného poriadku. Na uvedené sa potom viaže potreba rozhodnutia vo verzii negatívnej pre odsúdeného v jednoročnej alebo dvojročnej lehote plynúcej od uplynutia príslušnej skúšobnej doby (§ 50 ods. 4 a 5, § 52 ods. 2 a 3, § 68 ods. 2 a 3, § 68b ods. 3, § 70 ods. 3, § 72 ods. 3, § 72 b ods. 3 Trestného zákona); také rozhodnutie však nemusí byť do uplynutia kritickej lehoty aj právoplatné, ako je to popísané v predchádzajúcich dvoch odsekoch. Ako teda už bolo uvedené, rozhodnutie nadriadeného súdu negatívne pre odsúdeného, avšak rovnako v predmetnej lehote, prichádza ako nevyhnutné do úvahy pri nahradení opačne orientovaného rozhodnutia súdu prvého stupňa, a to rozhodnutím nadriadeného súdu nepriaznivým pre odsúdeného podľa § 194 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku.

9. Uvedený výklad je nielen v rozhodovacej praxi dlhodobo stabilizovaný, ale aj ústavne konformný a neodporujúci žiadnemu zo základných práv odsúdených, pričom čiastkové formulačné rozdiely niektorých ustanovení o tom, že súd o výkone trestu alebo jeho zvyšku „rozhodne“, „urobí rozhodnutie“, alebo ho „nariadi“, neznamenajú odchýlku od koncepcie zákonom nastoleného modelu rozhodovania v situáciách rovnakého druhu (rozhodnutie o osvedčení sa v skúšobnej dobe s alternatívou fikcie osvedčenia sa v prípade odsúdeným nezavinenej nečinnosti súdu, v opačnej a vzájomne sa vylučujúcej verzii ide o rozhodnutie o výkone predmetného trestu, resp. jeho zvyšku).

10. Na dokreslenie ústavnej udržateľnosti prezentovaného výkladu, pri vecne orientovanom materiálnom porovnaní platí (*a maiori ad minus*), že ak nie je z hľadiska právnej istoty odsúdeného po uplynutí skúšobnej doby podmieneného odkladu výkonu trestu odňatia slobody (s probačným dohľadom) a po uplynutí skúšobnej doby určenej pri podmienenom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody potrebné pozitívne rozhodnúť o výkone trestu odňatia slobody (jeho zvyšku) do uplynutia následnej zákonom ustanovenej lehoty (aj) právoplatne (teda vrátane márneho uplynutia lehoty na podanie sťažnosti, resp. vrátane sťažnosti zamietajúceho rozhodnutia nadriadeného súdu v prípade jej podania), nie je taká požiadavka, z hľadiska právnej istoty odsúdeného vo vzťahu k výkonu zvyšku trestu zákazu činnosti, teda neporovnateľne menej represívnej sankcie, výkladovo vyvoditeľná ani pri rozhodovaní o výkone zvyšku takého trestu (vo verzii negatívnej pre odsúdeného, teda implikujúcej vykonanie zvyšku trestu zákazu činnosti).

11. Aj v prípadoch označených v predchádzajúcom odseku, ktoré sa týkajú trestu odňatia slobody, súd prvého stupňa síce „urobil rozhodnutie“ (§ 50 ods. 5 Trestného zákona),

resp. „rozhodol“ (§ 68 ods. 4 Trestného zákona) v neprospech odsúdeného, avšak nie právoplatne a vykonateľne, keďže proti jeho rozhodnutiu je prípustná sťažnosť s odkladným účinkom (§ 417 ods. 3 druhá veta Trestného poriadku). Znamená to, že také rozhodnutie v prípade podania proti nemu sťažnosti nevyvoláva bez rozhodnutia o podanej sťažnosti účinky znamenajúce vykonanie trestu odňatia slobody, resp. jeho zvyšku, napriek tomu však fikcia osvedčenia sa podľa § 50 ods. 5 Trestného zákona, resp. fikcia výkonu celého trestu odňatia slobody podľa § 68 ods. 4 Trestného zákona nenastane, ak aj nadriadený súd rozhodne obsahovo zhodne, aj keď po uplynutí príslušnej lehoty.

12. Obdobne o výkone, resp. o nariadení výkonu zvyšku trestu zákazu činnosti, teda v neprospech odsúdeného, rozhoduje podľa § 437 ods. 4 Trestného poriadku súd, ktorý vo veci konal v prvom stupni, pričom odkazom tohto ustanovenia na § 415 až § 417 (teda aj § 417 ods. 3) Trestného poriadku je proti takému rozhodnutiu prípustná sťažnosť s odkladným účinkom, ktorá v prípade jej podania neumožňuje až do rozhodnutia nadriadeného súdu začatie plynutia zvyšku trestu zákazu činnosti. Zjednodušene, aj v tomto prípade ide o modelovo štandardný rozhodovací proces, či už súd rozhodne, že „sa zvyšok trestu zákazu činnosti vykoná“, alebo že „nariaďuje výkon zvyšku trestu zákazu činnosti“. Ako pritom už bolo vysvetlené, nie je materiálny dôvod (práve naopak) na úvahu, že by aplikačné dôsledky mali byť v oboch popísaných situáciách odlišné a vo vzťahu ku chronologickým aspektom rozhodovania súdu prísnejšie vyložené pri rozhodovaní o výkone „len“ zvyšku trestu zákazu činnosti (oproti trestu odňatia slobody).

13. *V súhrne z prezentovaných okolností rezultuje, že zákonná úprava má charakter lex imperfecta len ako formulačná nejednotnosť, ktorá je však na báze materiálnej komparácie eliminovaná s jednoznačným, obsahovo homogénnym výsledkom.*

14. Z predchádzajúceho obsahu tohto odôvodnenia zároveň vyplýva aj opačný účinok, ktorý vyznieva ako „druhá strana mince“ v prospech odsúdeného. Ak totiž súd prvého stupňa rozhodol o osvedčení sa odsúdeného v skúšobnej dobe určenej pri podmienenom upustení od výkonu zvyšku trestu zákazu činnosti (§ 70 ods. 1 Trestného zákona), pričom prokurátor podal proti takému uzneseniu sťažnosť v neprospech odsúdeného, nemôže byť účinok osvedčenia sa (fikcia výkonu trestu zákazu činnosti spätne podľa § 70 ods. 2 Trestného zákona) zvrátený rozhodnutím nadriadeného súdu po lehote podľa § 70 ods. 3 Trestného zákona. Jej márnym uplynutím (bez vyhlásenia opačne vyznievajúceho rozhodnutia nadriadeným súdom ako náhrady sťažnosťou napadnutého uznesenia, teda bez vyhlásenia rozhodnutia znamenajúceho vykonanie zvyšku trestu zákazu činnosti) totiž nastáva označená fikcia zo zákona „rovnako“. V takom prípade potom nadriadený súd sťažnosťou napadnuté rozhodnutie zruší bez svojho vlastného vecného rozhodnutia alebo vrátenia veci súdu prvého stupňa na nové konanie, pričom skonštatuje účinky predmetnej fikcie (takto má procesnokonformne postupovať, aj ak by inak po uplynutí dotknutej lehoty sťažnosť zamietol).

15. Inými slovami, *len pre odsúdeného negatívne rozhodnutie vyhlásené v kritickej lehote, aj keď neprávoplatné, môže vyvolať výkon zvyšku trestu zákazu činnosti. Absencia akéhokoľvek včasného rozhodnutia, ako aj absencia včasného rozhodnutia o vykonaní zvyšku trestu zákazu činnosti, ktorá je spojená s vyhlásením opačne vyznievajúceho rozhodnutia*

(o osvedčení sa odsúdeného), generuje fikciu podľa § 70 ods. 3 Trestného zákona. Aj tento „protismerný“ vyvažujúci aspekt vylučuje v riešenej situácii konštatáciu porušenia základných práv odsúdeného ustálenou aplikačnou praxou, ktorá je v súlade s výrokom tohto uznesenia.

16. Ako už bolo uvedené, taký záver platí aj preto, že trest zákazu činnosti a jeho zvyšok začína plynúť právoplatnosťou rozhodnutia o jeho uložení, resp. výkone, a nenariaďuje sa tak, ako sa nariaďuje trest odňatia slobody a jeho zvyšok (§ 408 Trestného poriadku). *Nie je preto dôvod na favorizáciu textácie o nenariadení výkonu zvyšku trestu zákazu činnosti na úkor účelu § 70 ods. 3 Trestného zákona a jeho začlenenia do systematiky úpravy obdobných inštitútov súvisiacich s výkonom jednotlivých druhov trestov.* Práve v tom spočíva relevancia ústavnokonformného výkladu prezentovaného týmto uznesením, ktorý zároveň zvyrazňuje *určitosť momentu aktivácie sankcie nekonania súdu prostredníctvom fikcie ustanovenej v prospech odsúdeného*, a to oproti prakticky problematickej procesnej chronológii v prípade potreby rozhodnutia v dotknutej lehote aj nadriadeného súdu. Ak by mala platiť naostatok označená alternatíva, muselo by sa to odraziť v zákonnej úprave, obdobne ako v § 76 ods. 3 prvej vete Trestného poriadku v súvislosti s lehotou väzby.

17. Zároveň platí, že ak dotknutá hmotnoprávna úprava už primárne počíta pri vyvolaní určitého účinku s (až) právoplatným rozhodnutím, uvedie to výslovne, tak ako v prvej časti vety v § 70 ods. 3 Trestného zákona (časový moment, na ktorý sa viažu účinky fikcie výkonu celého trestu zákazu činnosti), čo v záverečnej časti vety (o nariadení výkonu zvyšku trestu) nie je vyjadrené. Samozrejme, rozhodnutie, na základe ktorého sa zvyšok trestu zákazu činnosti vykoná, musí v konečnom dôsledku nadobudnúť právoplatnosť, keď navyše také uznesenie nie je predbežne vykonateľné.

18. V konečnom dôsledku a nad rámec vlastných úvah ústavného súdu, ako reflektujú aj tvorcovia obsahovo opačného právneho názoru, koncepčná zmena modelu rozhodovania o predmetnej otázke (oproti skoršiemu zneniu zákona) nie je prítomná v sprievodných legislatívnych materiáloch (dôvodovej správe) k rekodifikácii Trestného zákona účinnnej od 1. januára 2005, rovnako absentuje v komentárovej literatúre, ktorá prezentuje práve opak, teda nezmenenú aplikačnú pozíciu.

19. Rozhodovanie v súlade so zákonom nemôže zasiahnuť do základných práv a slobôd, pričom problém nesúlady právnych predpisov nebol v tomto prípade indikovaný. Preto bolo potrebné odobrať výklad zákona prezentovaný týmto uznesením (v jeho výroku a odôvodnení), ktorý podporuje obsahovo mu zodpovedajúce rozhodnutia o predmetnej otázke.

20. Podľa § 67 zákona o ústavnom súde pripájajú k tomuto rozhodnutiu odlišné stanovisko, ktoré sa týka výroku a odôvodnenia, sudcovia Robert Šorl a Peter Straka.

**Odlišné stanovisko sudcu Roberta Šorla
k uzneseniu č. k. PLz. ÚS 1/2025-6 z 12. februára 2024**

I.

1. Ústavný súd zjednotil právne názory nesprávne. Mal ich zjednotiť nasledovne: ***Uznesenie nadriadeného súdu o sťažnosti proti uzneseniu súdu prvého stupňa, ktorý rozhodol podľa § 70 ods. 1 Trestného zákona, porušuje základné právo odsúdeného na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ak k tomuto rozhodnutiu došlo bez viny odsúdeného po viac ako roku od uplynutia skúšobnej doby podmiennečného upustenia od výkonu zvyšku trestu zákazu činnosti a zároveň má toto rozhodnutie za následok, že odsúdený zvyšok trestu zákazu činnosti vykoná.***

2. Treba vychádzať z rozdielnosti spojení Trestného zákona pri ohraničení doby, do ktorej možno rozhodnúť o vykonaní podmiennečne uloženého trestu alebo trestu, od zvyšku ktorého bolo podmiennečne upustené. Podľa § 50 ods. 5 Trestného zákona ak súd do roka od uplynutia skúšobnej doby **neurobil rozhodnutie** podľa § 50 ods. 4 Trestného zákona, teda rozhodol o osvedčení sa v skúšobnej dobe podmiennečného odkladu trestu odňatia slobody alebo o tom, že trest odňatia slobody sa vykoná, bez toho, že by odsúdený mal na tom vinu, má sa za to, že odsúdený sa osvedčil. Podľa § 68 ods. 4 Trestného zákona podmiennečne prepustený z výkonu trestu odňatia slobody sa osvedčil a trest odňatia slobody vykonal dňom, kedy bol podmiennečne prepustený z výkonu trestu odňatia slobody, ak súd bez viny odsúdeného do roka od uplynutia skúšobnej doby **nerozhodol**, že odsúdený zvyšok trestu vykoná. Podľa § 70 ods. 3 Trestného zákona odsúdený sa osvedčil a trest zákazu činnosti vykonal dňom, keď rozhodnutie o upustení od vykonania zvyšku trestu zákazu činnosti nadobudlo právoplatnosť, ak súd bez viny odsúdeného **nenariadil** do roka od uplynutia skúšobnej doby, že odsúdený zvyšok trestu vykoná.

3. Z ustanovení § 50 ods. 5, § 68 ods. 4 a § 70 ods. 3 Trestného zákona tak vyplýva, že Trestný zákon od trestných súdov vyžaduje procesnú aktivitu smerujúcu k tomu, aby nenastali Trestným zákonom predpokladané následky spočívajúce v tom, že odsúdený sa osvedčil, a či už trest odňatia slobody, alebo jeho zvyšok, alebo zvyšok trestu zákazu činnosti nevykoná. Na vylúčenie fikcie osvedčenia či vykonania trestu Trestný zákon používa negácie rozdielnych výrazov: urobiť rozhodnutie, rozhodnúť a nariadiť.

4. K tomu treba uviesť, že odborná literatúra bez bližšieho zdôvodnenia uvádza, že lehota podľa § 70 ods. 3 Trestného zákona je ustanovená v prospech právnej istoty odsúdeného prostredníctvom včasného rozhodovania súdu a postačuje, aby súd rozhodol do jedného roka v prvom stupni, teda rozhodnutie nemusí byť právoplatné. Pritom odkazuje na rozhodnutie R 45/1962 (Strémy, T. Kurilovská, L. a kol. Trestný zákon. Komentár. I. zväzok, Wolters Kluwer 2022). Pomerné strohá je dôvodová správa k tomuto ustanoveniu, podľa ktorej sa preberajú osvedčené ustanovenia platného Trestného zákona, teda Trestného zákona z roku 1961 o podmiennečnom upustení od výkonu zvyšku trestu zákazu činnosti. K tomu však treba uviesť, že Trestný zákon z roku 1961 účinný do konca roka 2005, či už pri neosvedčení sa v skúšobnej dobe podmiennečne uloženého trestu odňatia slobody (§ 60 ods. 3), alebo v skúšobnej dobe podmiennečného prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody a podmiennečného upustenia od výkonu zvyšku trestu zákazu činnosti (§ 64 ods. 3) ustanovoval, že k zamedzeniu fikcie osvedčenia stačí urobiť rozhodnutie. Napriek dôvodovej správe k v súčasnosti účinnému Trestnému zákonu tak došlo pri podmiennečnom upustení

od výkonu zvyšku trestu zákazu činnosti k zmene oproti Trestnému zákonu z roku 1961. Na to, aby nenastala fikcia osvedčenia, nevyžaduje sa urobiť rozhodnutie, ale do roka od uplynutia skúšobnej doby nariadiť, že odsúdený zvyšok trestu zákazu činnosti vykoná.

5. Hoci zo subjektívneho pohľadu zákonodarcu v dôvodovej správe k žiadnej zmene nedošlo, z objektívneho pohľadu je zmena zrejmá. To vedie k záveru, že pri výklade inak znejúceho § 70 ods. 3 Trestného zákona nie je dôvod na preberanie záverov judikatúry spred roku 2006 tak, ako je tomu v už uvedenom komentári, ktorý preberá záver rozhodnutia R 45/1962, podľa ktorého § 64 ods. 3 Trestného zákona z roku 1961 nevyžaduje, aby rozhodnutie podľa § 64 ods. 1 o vykonaní zvyšku trestu zákazu činnosti bolo právoplatné do roka od uplynutia skúšobnej doby. § 70 ods. 3 Trestného zákona tak treba vykladať inak ako preberaním judikatúry k Trestnému zákonu z roku 1961 a bez stotožnenia pojmu nariadiť v § 70 ods. 3 Trestného zákona s pojmom urobiť rozhodnutie tak, ako bolo uvedené v § 60 ods. 3 a § 64 ods. 3 Trestného zákona z roku 1961, a tak, ako je v súčasnosti uvedené v § 50 ods. 4 Trestného zákona.

6. Výklad pojmu nariadiť bezprostredne súvisí s výkladom procesných noriem, ktoré sa týkajú trestu zákazu činnosti. Akýkoľvek trest zákazu činnosti začína, teda je nariadený právoplatnosťou rozsudku. Tomu zodpovedná aj § 436 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, podľa ktorého len čo sa rozsudok, ktorým bol uložený trest zákazu činnosti, stal právoplatným, zašle predseda senátu na zabezpečenie výkonu trestu zákazu činnosti rovnopis výroku rozsudku príslušnému štátnemu orgánu podľa bydliska odsúdeného, ak ide o oprávnenie na vedenie motorového vozidla. I pri rozhodnutí o tom, že zvyšok trestu zákazu činnosti sa vykoná, treba vychádzať z toho, že k začatiu plynutia výkonu tohto trestu dôjde až potom, keď rozhodnutie podľa § 70 ods. 1 Trestného zákona nadobudne právoplatnosť. Na konanie o nariadení výkonu zvyšku trestu zákazu činnosti sa podľa § 437 ods. 4 Trestného poriadku primerane použijú ustanovenia § 415 až § 417 Trestného poriadku.

7. Z týchto ustanovení vyplýva, že proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa podľa § 70 ods. 1 Trestného zákona je prípustná sťažnosť, ktorá má odkladný účinok (§ 417 ods. 3 Trestného poriadku). Ak teda súd prvého stupňa rozhodol, že zvyšok trestu zákazu činnosti odsúdený vykoná a proti tomuto rozhodnutiu bola podaná sťažnosť, nemožno dospieť k záveru, že by bol výkon zvyšku trestu zákazu činnosti nariadený. Odsúdený až do rozhodnutia o sťažnosti, teda právoplatnosti rozhodnutia o vykonaní zvyšku trestu zákazu činnosti, môže vykonávať činnosť, ktorej sa zákaz týka. Zvyšok trestu tak nie je nariadený. Preto je zjavne mylný a rozporný so základných právom na súdnu ochranu záver o tom, že výkon zvyšku trestu zákazu činnosti je nariadený už rozhodnutím súdu prvého stupňa. K tomu môže dôjsť až právoplatnosťou rozhodnutia nadriadeného súdu, ktorým buď bola zamietnutá sťažnosť proti uzneseniu, ktorým bolo rozhodnuté, že zvyšok trestu sa vykoná, alebo ktorým takto sám rozhodne nadriadený súd.

8. Nie je žiaden legitímny dôvod § 70 ods. 3 Trestného zákona vykladať inak a v rozpore s požiadavkou právnej istoty odsúdených. Záujem na tom, aby odsúdení zvyšok trestu zákazu činnosti vykonali, je dostatočne chránený dobou jedného roka od uplynutia skúšobnej doby a tým, že možno prihladiť na zavinenie odsúdeného na tom, ak k nariadeniu zvyšku trestu

zákazu činnosti, teda aj prípadnému rozhodnutiu nadriadeného súdu nedošlo v tejto inak dostatočnej lehote.

II.

9. Nesprávnosť záveru uznesenia vychádza z použitia nesprávneho metodologického prístupu (argumentačného faulu), ktorý spočíva vo formulácii tézy, že ak § 50 ods. 5, § 68 ods. 4 a § 70 ods. 3 Trestného zákona riešia obdobné otázky odlišnými slovami, ide o „synonymá, čiastkové formulačné rozdiely, či *lex imperfecta*“, a to je v rozpore s tým, že Trestný zákon má jednotnú, štandardnú a výkladom stabilizovanú koncepciu, ktorá obsahom smeruje k homogénnemu výsledku.

10. Toto argumentačné východisko popiera význam gramatickej metódy výkladu zákona. Pojmu zákona možno rozumieť len v hraniciach jeho významu v bežnom jazyku. Ak zákon na rôznych miestach a v rôznych, dokonca podobných konštrukciách používa rozdielne pojmy, nie je dôvod na to, aby im pri výklade bol priradený ten istý význam. Ak by cieľom zákona v obdobných konštrukciách bolo stanoviť rovnaký výsledok, zákon by to vyjadril použitím toho istého spojenia. Ak zákon používa odlišné pojmy, je zrejmé, že týmto odlišným pojmom mieni priradiť odlišný význam. Slová urobí rozhodnutie, rozhodne a nariadi nie sú absolútne synonymá. Z každého z nich je v konštrukcii rozhodovania o osvedčení sa v skúšobnej dobe zrejmý iný príznak. Úlohou výkladu je identifikácia týchto príznakov smerom k formulácii konkrétnych, hoc aj odlišných záverov. Jednotná a stabilizovaná koncepcia z použitia rozdielnych pojmov nevyplýva.

11. Rozdielne pojmy použité v obdobných konštrukciách nemožno bagatelizovať východiskami o synonymách či čiastkových formulačných rozdieloch. Už vôbec nie je dôvod na nesprávne použitie latinského zaklínadla *lex imperfecta*¹ v zmysle, že rozdiely medzi slovami urobiť rozhodnutie, rozhodnúť a nariadiť sú akýmsi prejavom nedokonalosti zákona, ktorý treba napraviť. Zákon je vo svojej podstate dokonalý. Cieľom výkladu je jeho správnosť, nie náprava akýchsi nedostatkov znenia zákona či snaha o dosiahnutie jednotných a stabilizovaných koncepcií. Ak súd pri výklade zákona vychádza z jeho nedokonalosti, uzurpuje si právo zákon tvoriť namiesto toho, aby ho vykladal. Tak tomu bolo aj v tomto uznesení. A čo je najhoršie, bez akejkoľvek snahy orientovať výklad smerom k ochrane základných práv. Tie boli podriadené predstavám o jednotných a stabilizovaných koncepciách s homogénnym výsledkom. Tým predstavám, ktoré aj napriek zmenám zákona pretrvávajú niekedy od 60. rokov minulého storočia.

Odlišné stanovisko sudcu Petra Straku k uzneseniu č. k. PLz. ÚS 1/2025-6 z 12. februára 2024

¹ Ide o zjavne nesprávne použitý pojem. „*Lex imperfecta (nedokonalý zákon) neobsahuje sankciu a konanie v rozpore s jeho ustanoveniami je platné.*“ Bližšie Števček, M., Gregor, M. a Mlkvý, M. (eds.): Lexikón dejín slovenskej súkromnoprávnej terminológie. Univerzita Komenského v Bratislave 2023, s. 43.

1. Nesúhlasím s tým, ako plénum ústavného súdu zjednotilo právne názory. Podmienka, podľa ktorej sa aplikuje fikcia vykonania trestu zákazu činnosti, ak „... *súd bez viny odsúdeného nenariadil do roka od uplynutia skúšobnej doby, že odsúdený zvyšok trestu vykoná...*“ (§ 70 ods. 3 Trestného zákona), nie je z hľadiska času naplnenia fikcie osvedčenia významovo totožná s podmienkou, „*ak do roka... neurobil rozhodnutie...*“ (§ 50 ods. 5 Trestného zákona), či s podmienkou „... *do roka od uplynutia skúšobnej doby nerozhodol...*“ (§ 68 ods. 4 Trestného zákona).

2. V zjednocujúcom stanovisku sa výraz „*nariadiť*“ v podstate synonymicky zrovnáva s výrazom „*rozhodnúť*“ či „*urobiť rozhodnutie*“. Takýto výklad podľa môjho názoru nie je správny.

3. Je dobre, ak je právo (a obzvlášť trestné právo) používané tak, že reflektuje na požiadavku jednotného rovnorodého výkladu. O to viac, ak takýto prístup korešponduje desaťročia zaužívanému prístupu súdov. V danej veci ale zákonodarca vstúpil do textu zákona a fikciu osvedčenia nespojil iba s včasným vydaním rozhodnutia o „*premene podmienky*“, ale posunul ochranu odsúdeného ďalej a účinky fikcie osvedčenia spojil s **nariadením** vykonania trestu.

4. Inštitút nariadenia výkonu trestu sa mal posudzovať z hľadiska jeho významu a ten je spájaný s fáзовitost'ou procesu. Nejde pritom o slovnú hračku, ale o zásadné výkladové aspekty rozhodovania trestných súdov majúce oporu v platnom znení Trestného poriadku.

5. Nariadiť trest možno len právoplatným rozhodnutím. Ak sa „*do roka*“ neprivedilo právoplatné rozhodnutie, o to viac nemôže obstať úvaha, že došlo k jeho nariadeniu. *A contrario* „*nenariadenie*“ je spojené s účinkami fikcie osvedčenia. Inštitút nariadenia implikuje aj rozhodnutie, no z hľadiska jeho právnych účinkov ide už o „*nekompromisné*“ naplnenie cieľa nariadenia. Požiadavke zákona „*nariadiť do roka*“ nezodpovedá stav, keď sa právoplatne rozhodne až po roku či teoreticky aj po niekoľkých rokoch, kým druhý stupeň súdnictva rozhodne o potencionalnej sťažnosti.

6. Vo vzťahu k fáзовitosti rozhodovania treba poukázať na to, že konajúci súd rozhoduje dvoma výrokmi – v prvom výroku rozhoduje o neosvedčení sa odsúdeného v skúšobnej dobe a v druhom výroku o nariadení výkonu zvyšku trestu zákazu činnosti. Nie je vylúčené, že súd môže v danom právnom režime rozhodnúť aj dvoma rozhodnutiami, čo *ipso iure* vylučuje zjednodušujúce spodobňovanie právnej konštrukcie „*nenariadil*“ a právnej konštrukcie „*nerozhodol*“.

7. Ani argumentačne liknavá dôvodová správa či komentáre neboli rozhodujúce, rozhodujúci bol výklad súdu. Plénum malo pristúpiť k výkladu, podľa ktorého nenariadeniu vykonania zvyšku trestu korešponduje nenaplnenie právoplatného rozhodnutia súdu o tom, že sa zvyšok trestu vykoná. Tomu zodpovedá aj požiadavka, podľa ktorej ak by chcel súd druhej inštancie „*otočiť*“ rozhodovanie na základe sťažnosti prokurátora, musel by tak urobiť v lehote jedného roka od uplynutia skúšobnej doby.

8. Spravidla je to deficit na strane gramatiky či textu právnej normy, ktorý si žiada použitie iných výkladových metód na zabezpečenie ústavne konformného výkladu. Tu však text normy pomerne jasne limituje fikciu osvedčenia spojenú s ročným nenariadením výkonu

trestu, a pokiaľ sa má jasný text normy zvrátiť inými výkladovými metódami, je to vec povážlivá.

9. Odkazu väčšiny pléna na rovnorodosť pri rozhodovaní rozumiem, no v tejto veci to namietam, pretože sám zákonodarca v danej konštrukcii volil iný prístup a prejavil tak normatívne záujem diferencovať medzi fikciou osvedčenia pri jednotlivých druhoch trestu, keďže, ako som už uviedol, použil významovo odlišný inštitút od inštitútu rozhodnutia či urobenia rozhodnutia.

10. Stabilita rozhodovania je mimoriadne dôležitý fenomén práva, no nesmie brániť procesu skvalitňovania práva. Aj za cenu, že to bude jedna výnimka v systéme „premeny podmienky“ na výkon trestu. Ročná doba na rozhodnutie súdov obidvoch inštancií je plne dostačujúca. Zmenu textu zákona bolo potrebné uchopiť v záujme kvalitnejšieho práva. Súdby by mali byť tomuto procesu nápomocné vrátane možnosti, ak sa dosiahne lepšie právo naplnením vyššej miery právnej istoty explicitným časovým horizontom. Rozhodnutie súdu prvej inštancie na 365-tý deň ročnej doby (akejkolvek kvality) s neistým časovým horizontom rozhodovania druhým stupňom uvedenej požiadavke nezodpovedá. Plne si pritom uvedomujem, že na extrémoch by právna argumentácia nemala byť založená.

11. Je nenáležité domnievať sa, že odsúdení majú „doma“ vyčkávať, ako napokon dopadne rozhodovanie na druhom stupni, ak uplynul rok od skončenia skúšobnej doby – doby nenariadenia. Sťažnosť má odkladný účinok, a odsúdený preto nemá byť obmedzovaný na pohybe či pobyte. Táto situácia sa nedá porovnávať so stavom neprávoplatného prvostupňového odsúdenia na trest zákazu činnosti, pretože zákon v uvedenom prípade nenormuje fikciu spojenú s nenariadením výkonu trestu.

12. Je tiež odlišná situácia, ak sa po uplynutí ročnej doby odsúdenému oznámi, že má nastúpiť výkon trestu odňatia slobody, a iná, ak musí okamžite upustiť od výkonu zakázanej činnosti, čo v praxi môže znamenať aj také situácie, akými sú odstavenie vozidla, či už s rodinou na dovolenke, alebo na služobnej ceste (v prípade zákazu riadiť motorové vozidlo).

13. Malo sa odmietnuť mechanické rozhodovanie, ktoré umožňuje ponechať „v hre“ prekážku fikcie osvedčenia na čas dlhší, ako je zákonom vyžadovaná jednoročná doba na **nariadenie** výkonu trestu.

14. Zákon sa ukázal v spornej časti (nariadiť v. rozhodnúť) ako výkladovo sporný, a tak okrem iného vyvstala otázka, kto by mal na takúto situáciu doplatiť. Jednotlivci alebo verejná moc zodpovedná za dopady právnej úpravy vyvolávajúcej dve interpretačné línie? Zo zásadnej rozdielnosti implikovania právnych účinkov v týchto dvoch odlišných právnych režimoch založenia podmienky fikcie osvedčenia podľa môjho názoru plynie, že výkladové závery pléna ústavného súdu sú spôsobilé významne poškodiť odsúdených, u ktorých nebude o neosvedčení sa spolu s nariadením výkonu zvyšku trestu zákazu činnosti právoplatne rozhodnuté do jedného roka, a to bez adekvátneho právneho základu. Ujma s takýmto porušením ústavných práv pritom môže byť nielen hromadná, ale aj individuálne mimoriadne závažná, a to osobitne so zreteľom na stav, že podľa mojej mienky niet takej výkladovej metódy, ktorá by za stavu existujúcich normatívnych rozdielov dikcie výkladové závery pléna ústavného súdu dostatočne justifikovala.

15. Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd sa dotýka aj povinnosti jasnosti a predvídateľnosti práva vrátane jasnosti a predvídateľnosti trestu alebo spôsobov jeho výkonu (Kafkaris proti Cypru, 12. 2. 2008, sťažnosť č. 21906/04). V tom prípade mal ústavný súd prípad kolízie interpretácií uzavrieť tak, že právo nepoužije extenzívnym spôsobom na úkor odsúdených, ale mal konštatovať nejednoznačnosť trestnoprávnej normy, a preto sa mal prikloniť (*pro mitius*) na stranu odsúdených, a nie verejnej moci, ktorá nejasnosť normy spôsobila.

16. Možno ešte príhodnejšie je ústavnoprávne pravidlo výkladu *in dubio pro libertate*, podľa ktorého v prípade pochybností o význame práva je potrebné prijať taký výklad právnej normy, ktorý rozširuje a neobmedzuje rozsah práv a slobôd. V prípade pochybností, či daný čin (alebo konanie) je prikázaný, zakázaný alebo dovolený, je potrebné prijať záver, že je dovolený. Podstatou tejto výkladovej metódy je, že jednotlivец (sťažovateľ) nemá dosah na formu ani obsah práva, ktorým je viazaný a ktoré mu je určené, čím je voči orgánom tvorby práva v nerovnakom postavení. Následne akékoľvek pochybnosti, ktoré vzniknú v procese výkladu a aplikácie práva, sa majú použiť v jeho prospech, a nie v prospech štátu či orgánu verejnej moci.

17. Akýkoľvek súd (a zvlášť súd ústavný) by nemal byť v pozícii, že vykladá nejasnú právnu normu do konca. V takom prípade by mohol zaujať stanovisko, že význam práva je mu v každom prípade jasný. To nezodpovedá nielen teórii interpretácii práva a znalostiam jazykovedy, ale učinilo by z pravidla *in dubio pro libertate* nepotrebný konštrukt. Považujem za svoju povinnosť disentom poukázať na skutočnosť, že sa vybrala jednoduchšia cesta, keď príležitosť vykonania ústavnoprávneho testu sa fakticky zredukovala jednoduchým podporením a presadením výkladu práva vžitého v súdnej praxi. Tá je však neraz vedená zjednodušovaním a marginalizáciou právnych účinkov a dosahu výkladových rozdielov (podobných) inštitútov práva, žiaľ, niekedy možno aj v záujme prostej rýchlosti rozhodnutia a neprikladania významu tzv. porozsudkovej agende trestného súdnictva, inak existenčne späté s mimoriadne dôležitými aspektmi výkonov jednotlivých trestov. Realizácia práva vžitím jeho výkladu je v podmienkach nášho právneho poriadku pretrvávajúcim fenoménom. Čo však so stavom, keď sa vžije nesprávny a s ústavnými hodnotami nesúladi výklad práva? Práve marginalizovanie významnosti rozhodovania súdov v rámci verejných zasadnutí v otázkach ukladania ochranných opatrení, dĺžky ich trvania a zmeny ich formy, resp. neosvedčenia odsúdených a nariaďovania výkonu jednotlivých trestov, vykazuje v právnej praxi neraz znaky rozhodovania blížiaceho sa až na hranu ústavnosti. S takýmto prístupom sa neviem stotožniť, čo plne korešponduje hodnotovým postojom vyjadreným aj v tomto odlišnom stanovisku.